

Täysistunto

Torstai 4.2.2021 klo 16.01—19.04

11. Eduskunnan tilintarkastajien tilintarkastuskertomus Ulkopoliittisen instituutin tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja kirjanpidosta sekä hallinnosta vuodelta 2019

Kertomus K 11/2020 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 9/2020 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 9/2020 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Edustaja Alanko-Kahiluoto, oliko tämä myös aiempi esittelypuheenvuoro, joka tässä puhujalistalla näkyy?

Keskustelu

17.27 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr:** Kyllä se oli, elikkä minä kävin jo tämän eduskunnan tarkastusvaliokunnan yksimielisen mietinnön tästä läpi, niin että ei ole siihen lisättävää.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

17.28 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi omassa esittelyssään, Ulkopoliittisen instituutin tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa ei ole mitään huomautettavaa. Mutta haluan tässä yhteydessä kuitenkin mainostaa instituutin työtä ja kiittää siitä. Ulkopoliittinen instituutti on tutkimuslaitos, jonka tehtävänä on tuottaa korkeatasoista ja ajankohtaista tietoa kansainvälisistä suhteista ja EU-asioista. Instituutti julkaisee erinomaisia ja laadukkaita julkaisuja ja raportteja, joihin kyllä kannattaa ehdottomasti tutustua. Instituutin toiminnan merkitys on näinä kansainvälisen politiikan epävakaina aikoina korostunut entisestään, ja sen julkaisuihin tutustuminen on meille kansanedustajille erittäin hyödyllistä — olen oppinut sieltä paljon uusia asioita. Eli yhteenvetona: instituutti tekee todella hyvää työtä, ja kiitos heille siitä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Puisto.

17.29 **Sakari Puisto ps:** Arvoisa puhemies! Myös hyvin yleisesti ja lyhyesti tästä Ulkopoliittisen instituutin toiminnasta ihan sisältöjen näkökulmasta: Itse olen pitkään seurannut erilaisia ajatuspajoja ja ajatushautomoita eri puolilla maailmaa ulkosuhteissa ja taloussuhteissa ja monissa muissakin asioissa, ja nyt kun ajattelee tätä Ulkopoliittista instituuttia näin eduskuntatyön näkökulmasta — itselläni on myös ulkoasioita omalla työpöydällä varsin hyvä määrä täällä eduskunnassa — voi sanoa, että varsin hyvin on kyllä toiminut. Edus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2021 vp

kunnassa ylipäättänsäkin voisi ehkä olla enemmän ulkopoliittista keskustelua täällä täysistuntosalissa ja muutenkin, ja jos ajattelee ulkoasiainvaliokunnan toimintaa, missä myös itse olen mukana, niin siinä on tietysti semmoinen määrämuotoisuus, paljon asioita käsitellään määrämuotoisesti — siellä voi olla välillä omia asioita, mitä valiokunta ottaa esille, ja välillä voi olla erilaisia matkoja ja epävirallisempiakin tapaamisia — mutta selvästi tämänoinen syvempi analyysityö, mitä Ulkopoliittinen instituutti tekee ja tuottaa, tuo arvokkaan lisän. Sieltä tosiaan tulee usein näitä pikaisia analyyseja elikkä näitä FIIA Briefing Papereita, ja sitten välillä on syvempiä keskustelutilaisuuksia ja paneeleita nyt koronan aikana — ne on näillä webinaareilla etänä järjestetty, mutta ovat toimineet kuitenkin ihan mukavasti — ja välillä tulee myös tällaista teoreettisempaa poliittista pohdintaa, mikä on hyvin syvällistä ja millä on myös oma asemansa. Näkisin, että hyvää työtä tekevät ja sillä on eduskuntatyölle lisäarvoa varsinkin silloin, kun on ajankohtaisia asioita ja nopeita asioita, kompleksisia asioita, missä yhdistyvät esimerkiksi ulkosuhteet, taloussuhteet ja missä tarvitaan myös syvällistä näkemystä tämän eduskuntatyön tueksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Savola.

17.31 **Mikko Savola kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Se on mukava kuulla, että FIIAa, Ulkopoliittista instituuttia, kehutaan ja sen toimintaan ollaan tyytyväisiä. Itse pääsen seuraamaan tätä varsin läheltä tämän neuvottelukunnan puheenjohtajuuden roolissa. Totta kai tällä neuvottelukunnalla me seurataan talouskehitystä ja sitä, että pysytään niissä talousraameissa, mitkä on annettu, ja määrärahoissa, mutta totta kai enemmän vielä tätä laadullista sisältöä, mitä nämä tutkimukset tuottavat. Ilman tätä Ulkopoliittista instituuttia kyllä meidän ulkopoliittinen osaamisemme ja tämä koko keskustelu mediassa ja näitten asiantuntijoiden löytäminen, tutkimus — kaikki — olisivat huomattavasti ohuemmalla pohjalla tässä maassa, ja sen takia tällä meidän omalla think tankillamme on kyllä paikkansa. Varsinkin tässä viime kuukausien aikana, kun presidentinvaalien tilannetta Yhdysvalloissa on seurattu, niin kyllähän nämä johtavat asiantuntijat ovat nimenomaan Ulkopoliittisen instituutin kautta esiintyneet, ja sitä kautta ollaan saatu sitä analyysejä myöskin meille käyttöön.

Näissä tutkimuksissahan on parasta se, että ne tuottavat puolueetonta, riippumatonta tietoa, jota me sitten itse saadaan hyödyntää niissä määrin kuin hyväksi katsomme. Tämä on tietysti se ihan keskeinen asia, mikä pitääkin olla.

Näin neuvottelukunnan kannalta meidän tehtävämme on viedä ne parlamentinkin terveiset sinne Ulkopoliittiseen instituuttiin, katsoa tätä vähän niin kuin päältä. Mielelläni niitä evästyksiä kyllä otan, ja varmasti kaikki me neuvottelukunnan jäsenet, jotka pääosin kansanedustajista koostuvat, otamme ne vastaan ja viemme ne. Mekin olemme tässä etätyömoodissa, jos näin voi sanoa, eli kaikki kokoukset toteutetaan tällä hetkellä etäkokouksina ja kuulemiset niin ikään, mutta eiköhän siltäkin osin jälleen tänä vuonna normaaliin päiväjärjestykseen päästä. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

17.33 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa rouva puhemies...

Puhemies Anu Vehviläinen: Mikrofoni jälleen, edustaja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2021 vp

Tästä paikalta on tottunut puhumaan ilman mikrofonin päällepanoa, niin tapahtuu näitä virheitä.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä tilintarkastuskertomus on yksiselitteinen. Ei ole mitään huomautettavaa UPin tilinpäätöksessä eikä myöskään toimintakertomuksessa.

Edustaja Kanerva tässä kyselytunnilla totesi, että yhteiskunnissamme laajemmin on kaksi megaluokan kysymystä: toinen on talous ja toinen on turvallisuus. Ulkopoliittinen instituutti liikkuu nimenomaan tässä toisessa megaluokan kysymyksessä, eli ulko- ja turvallisuuspolitiikan ydinasiat ovat sen agendalla. Sen takia on erinomaisen tärkeää, kun me tiedämme, että Ulkopoliittinen instituutti on vielä eduskunnan alainen laitos, siis korostan, eduskunnan alainen laitos, että se moniäänisyys ja monipuolisuus, mikä liittyy ulko- ja turvallisuuspoliittiseen keskusteluun, heijastuisi myös Ulkopoliittisen instituutin tutkimustoiminnassa ja myöskin ulostuloissa. Joskus on kuultu moitteita siitä, että siinä on tietyn tyyppistä yksiäänisyyttä — en ota kantaa siihen, onko näin vai ei, vaan siihen, että täytyy varmistaa kaikissa tilanteissa se, että tämä tavallaan ulko- ja turvallisuuspoliittisen keskustelun laeva analyysikenttä näkyy aidosti, eikä saa tulla sellaisia näkemyksiä, että se olisi jostain kulmasta ollut yksiäänistä.

Tässä suhteessa neuvottelukunta on yksi elin, joka Ulkopoliittisessa instituutissa toimii, joka on sellainen tavallaan taustaelin. Tärkeämpi elin Ulkopoliittisessa instituutissa on sen hallitus, ja hallituksen osalta on olemassa se ongelma, että siellä on kolmen eduskuntapuolueen edustajat paikalla juuri varmistamassa sitä, että tämä moniulotteisuus näkyy siinä keskustelussa, mutta se rakenne on sillä lailla syntyhistorialtaan kulkenut ja nämä hallituksen muutokset tapahtuvat sen verran jälkijättöisesti, että muun muassa eduskunnan suurin puolue ei ole siinä hallituksessa mukana, jolloin tässäkin suhteessa täytyisi ehkä arvioida kuitenkin tarkemmin sitä, miten myöskin Ulkopoliittisen instituutin hallinnossa ja hallintorakenteissa näkyy tämä monipuolisuus ja moniäänisyys. Se on kuitenkin alleviivastusti eduskunnan laitos, ja silloin siinä ei saa jäädä minkäänlaista näkemyksen häivääkään siitä, että siellä voisi olla tavallaan jollain tavalla puolueellista näkökantaa esillä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Autto.

17.36 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä tosiaan ei ole minullakaan huomautettavaa tähän itse kertomukseen taikka tarkastusvaliokunnan mietintöön asiasta, mutta kun täällä nyt on kuitenkin kovasti kollegoiden toimesta kiitelty Ulkopoliittista instituuttiamme, niin haluan myöskin omasta puolestani näihin kiitoksiin yhtyä. Ulkopoliittinen instituutti tekee todella hyvää ja erittäin tärkeää työtä.

Arvoisa rouva puhemies! Kun tässä salissa on nyt keskeisimpiä ulkopoliittisia keskustelijoitamme, niin haluan tässä yhteydessä ehkä heille nyt ääneen ajatella asiaa, ja ehkäpä Ulkopoliittisen instituutin edustajatkin keskustelua seuraavat: Tosiaan vaikka Ulkopoliittinen instituutti on tehnyt, totta kai, erittäin hyvää ja laaja-alaista työtä ja tarkastelee ulkopoliittisia kysymyksiä hyvin monipuolisesti, niin itse kaipaisin sitä, että suomalaisessa ulkopoliittisessa keskustelussa nyt entistä aktiivisemmin nostaisimme esille arktiset kysymykset. Ja vaikka nämä ovat meille niitä hyvin arkisia kysymyksiä, niin harva taho niitä sitten Euroopan unionin viitekehyksessä tai laajemminkaan kansainvälisesti aktiivisesti nostaa esille, ellemmme itse sitä tee. Tämän arktisen alueen merkitys kuitenkin jatkuvasti kasvattaa kiihtyvällä vauhdilla merkitystään niin täällä meillä Euroopassa kuin myös laajemmin kansainvälisessä politiikassa. Tässä mielessä kaikki ne tähän teemaan liittyvät kes-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2021 vp

kustelunavaukset, joita voimme tehdä, ovat enemmän kuin tervetulleita. Yhtenä konkreettisenä esimerkkinä mainitsen vaikkapa sen, kun EU aikanaan, brexitin pelossakin kansanäänestyksen alla, vetäytyi tästä ajatuksesta, että Suomeen saataisiin tällainen EU:n arkitinen informaatiokeskus — silloinhan oli hyvä konkreettinen suunnitelma siitä, kuinka se olisi voinut sijoittua myös ihan konkreettisesti Lapin yliopiston Arktisen keskuksen yhteyteen. Eli tämäntyyppisiä konkreettisia avauksia, joissa Suomi saisi tätä omistajuutta arktisen politiikan osalta niin EU-tasolla kuin laajemmin, globaalissa viitekehyksessä, meidän kannattaa olla aktiivisesti tekemässä.

Mutta kiitos tästä hyvästä keskustelusta jo tähän asti.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Savola.

17.38 **Mikko Savola kesk:** Arvoisa puhemies! Tähän edustaja Kiljusen nostamaan huoleen siitä, että tavallaan nämä nimitykset tähän Ulkopoliittisen instituutin hallitukseen tulevat perässä suhteessa poliittisiin voimasuhteisiin: En tätä pitäisi kovin suurena huolena. Tällä hetkellä yhtään kansanedustajaa ei ole Ulkopoliittisen instituutin hallituksessa — siellä on toki entisiä kansanedustajia, hyvin kokeneitakin, eri poliittisista ryhmistä, ei tokiakaan sosiaalidemokraateista tällä hetkellä. Mutta kyllähän hallituksen tehtävä on nimenomaan huolehtia siitä, että talous Ulkopoliittisessa instituutissa ja tutkimussisällöt vastaavat sekä riippumattomuutta että myöskin tämän koko Ulkopoliittisen instituutin toimintatarkoitusta.

Mutta sitten on tämä neuvottelukunta. Sen puitteissahan me valvomme myöskin sen hallituksen toimintaa, ja mikäli olisi sellainen tilanne, että olisi syytä epäillä tätä riippumattomuutta, niin totta ihmeessä me neuvottelukuntana siihen reagoisimme. Ja tässä voin sitten taas edustaja Kiljusen huolta lievittää tästä poliittisesta jakaumasta sikäli, että siellä ovat kaikki poliittiset ryhmät edustettuina. Itse asiassa sosiaalidemokraateilla on tuplaedustus, koska Paasikivi-Seuran kautta on myös edustaja Erkki Tuomioja siellä edustettuna ja sosiaalidemokraatteja edustaa eduskuntaryhmänne varapuheenjohtaja Kristiina Salonen — joten kyllä sekin ääni siellä kuuluu.

Mutta kaiken kaikkiaan ulkopoliitikassa meillä on tämä perinne, että me tätä konsensus-ta vaalimme, konsensusta haemme, ja tämmöisessä tutkimustoiminnassa se niin ikään on aivan keskeistä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

17.40 **Kimmo Kiljunen sd:** [Puhujan mikrofoni ei ole päällä] — Puhemiehen täytyy varmasti vastaisuudessa sanoa ensimmäiseksi ”edustaja Kiljunen, mikrofoni päälle”. Pitkät johdot jo tässä iässä näyttää olevan, anteeksi. [Mikko Savola: Seuraavalla oikein!] — Seuraavalla kerralla oikein.

En minäkään halua, arvoisa puhemies, ylikorostaa Ulkopoliittisen instituutin hallituksen roolia. Olen sen pitkäaikainen jäsen ollut, jolloin minä jossain määrin myöskin tiedän, mikä se hallituksen rooli on suhteessa neuvottelukuntaan ja miten ne työnjaot kulkevat. Tässä yksi on luonnollisesti tämä poliittinen edustavuus, että sen hallituksen täytyisi kuitenkin sillä tavalla kattavasti edustaa nämä merkittävimmät poliittiset toimet eduskunnassa, kuten se siinä neuvottelukunnassakin on, ja toin sen seikan esille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2021 vp

Mutta se toinen kulma on nimenomaan se, että tämä hallitus ja neuvottelukuntakin kokonaisuudessaan kantavat vastuuta myöskin sisällöllisestä puolesta, jota Ulkopoliittinen instituutti harrastaa. Siinä suhteessa siinä on ehdottomasti meillä varmaankin myöskin painopisteestä kysymys, minkälaiset teemat nostetaan esille. Edustaja Autto täällä nosti tämän arktisen kysymyksen. Sitäkin on Ulkopoliittinen instituutti selvittänyt, ja se on esillä siellä agendassa. Se on yksi kulma. Toinen kulma, jonka itse koen hyvin arvokkaaksi ja jossa Ulkopoliittinen instituutti saattaisi olla vahvemmin mukana, liittyy tähän monenkeskiseen yhteistyöjärjestelmään, YK-järjestelmään, Euroopan turvallisuusyhteistyöjärjestelmiin ja näihin elimiin, niiden luonteeseen ja merkitykseen ja tämmöiseen globaalimpaan perspektiiviin, jossa sitten tulevat vastaan esimerkiksi kysymykset, mitkä koskevat kehitysmaita, eteläistä pallonpuoliskoa. Siellä on isoja haasteita ja kysymyksiä, joilla on heijastusvaikutuksia myöskin tähän suomalaiseen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. En ollenkaan vähättele sitä merkitystä myöskin lähiympäristöömme, arvioihimme, ja nimenomaan eurooppalaisia kysymyksiä. Mutta tämä laajempi perspektiivi on aina syytä pitää mielessä.

Lähinnä tällaisiin kysymyksiin halusin tässä omassa puheenvuorossani kiinnittää huomiota.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 11/2020 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.